

Teksti Päivi Tapola Kuvat K. A. Tapolan albumi

■ Suomen marsalkka
Carl Gustaf Emil
Mannerheimin avo-
nainen arkku
Lausannen kantonin
sairaalan kappelissa
30. tammikuuta 1951.

Viimeinen kotimatka

Jalkaväenkenraali K. A. Tapola saattoi Mannerheimin kotiin Sveitsistä 55 vuotta sitten. Ainutlaatuiset kuvat Mannerheimista ja Tapolan päiväkirjamerkinnot matkasta julkaistaan nyt ensi kertaa.

Vaihdoin sotalipun (edellisenä päivänä mahdotonta), kiinnitimme kannen. Sauvan, miekan, lakin ja Suomen kukat kiinnitimme kanteen. Kirstu sinetöitiin.

Sanat ovat jalkaväenkenraali K. A. Tapolan pienestä mustakantisesta muistikirjasta 55 vuoden takaa. Oli tammikuun 31. päivä 1951.

Aeron erikoiskone Douglas DC-3 lähti tiistaina 30. tammikuuta 1951 kello 9.00 Malmi lentokentältä kohti Genevää. Konetta ohjasi lentokapteeni Olavi Siirilä, Aeron vanhimpia lentäjiä, apunaan lentoperämies Maunula. Henkilökuntaan kuului lisäksi lentoemäntä Eivor Könni.

Matkustajina koneessa olivat kenraalimajurit, Mannerheim-ristin ritarit K. A. Tapola ja A. A. Puroma. Heidät oli määrätty erikoistehtävään: noutamaan Suomen marsalkka Carl Gustaf Emil Mannerheimin ruumis kotiin Suomeen. Mannerheim oli kuollut keskiyön jälkeen sunnuntaina 28. tammikuuta 1951 Lausannen kantonin sairaalassa. Hän oli kuollessaan 83-vuotias.

Isoisäni K. A. Tapola kirjasi pieneen muistikirjaansa lyijykynällä kaikki matkaan liittyvät yksityiskohdat. Hän kirjoitti: *Mukana: sotaliput, Marsalkan turkislakki, kunniamiekka, Marsalkan sauva ja kotimaan kukkia, paraatipuku surunauhoineen.* Miekka, lakki ja sauva oli määrä laskea arkulle ja Tasavallan presidentin ensimmäinen adjutantti, Mannerheimin pitkäaikainen adjutantti, eversti Ragnar Grönvall oli tuonut ne isovanhempieni kotiin Pohjoisrannan Kihonlinnaan.

Isoäitini Emilia Tapola oli käynyt Dan Wardilla ostamassa valkoisia kukkia, neilikoita ja kalloja, laskettaviksi arkulle. Mukana oli myös kielekkeinen sotalippu, jolla arkku peitettäisiin.

Douglas DC-3 oli valmisteltu huolellisesti tärkeään tehtävään. Sen matkustamo oli verhoiltu suruasuun ja verhot peittivät osittain myös ikkunat ja seinät. Marsalkan arkku oli tarkoitus sijoittaa lattialle.

Myös hautajaissuunnitelmat oli aloitettu heti Mannerheimin kuolinpäivänä. Grönvall otti yhteyttä isoisääni, joka tuolloin toimi jalkaväen tarkastajana. Hän antoi ennakkotiedon, että valtioneuvosto tulisi määräämään isoisän yhdessä Puroman kanssa noutamaan marsalkan arkkua. Maanantaina 29. tammikuuta aamupäivällä asia varmistettiin virallisesti.

Ennen lähtöä kenraalit kävivät neuvotte-
luja muun muassa Grönvallin, Aeron pää-
johtajan, kenraaliluutnantti L. Grandellin ja
jalkaväenkenraali Erik Heinrichsin kanssa ▶

■ **Mannerheimin arkulla kotimaan kukat sekä hänen sauvasa, miekkansa ja lakkinsa 30. tammikuuta 1951.**

siitä, miten kaikki järjestetään protokollan mukaan.

Malmilla lähtijöitä olivat saattamassa lehtimiesten lisäksi Grandell, Grönvall sekä kenraalien rouvat. Muistikirjassaan isoisä kuvaa säättä, pilviä, aurinkoa ja kertoo pieniä yksityiskohtia, esimerkiksi lennolle tuli tieto, että lentoperämies Maunula oli saanut pojan kello 10.25. Pian lennettiin Tukholman yli, jota ei kuitenkaan näkynyt, ja siellä oli laskeutumiskielto. Niin tehtiin välilasku Kastrupiin kello 13 aikoihin.

Perillä Sveitsissä

Geneven lentokone laskeutui kello 18.30. Vastassa oli Sveitsin armeijan edustajia ja YK:n Euroopan päämajan jäseniä. Vastaanottajana oli muun muassa eversti **Daniel Nicolas**, joka matkusti kenraalien kanssa autolla Lausanneen, missä oli jo paikalla Mannerheimin silloinen adjutantti, everstiluutnantti **C. O. Lindeman**. Heti tiistai-iltana kenraalit menivät marsalkan luo: *Jolloin lasimme arkulle kotimaan kukat, sauvan, miekan ja lakin.* Isoisä kirjoitti, että marsalkan kirstu oli kasvojen kohdalta auki, ja kansaa virtasi suurin joukoin jonossa hänen arkkunsa ohi osoittaen kunnioitustaan.

Samana iltana suomalaiset kävivät vielä kenraali **Henri Guisanin** luona, joka oli eläkkeellä oleva Sveitsin armeijan ylipäällikkö ja Mannerheimin hyvä tuttava. Sitten heillä oli neuvottelu Suomen Sveitsin -lähettilään, ministeri **Reinhold Sventon** kanssa. Kaikki piti suunnitella yksityiskohtaisesti. Kello kahden aikaan yöllä kenraalit pääsivät nukkumaan huoneisiinsa Palace-hotellissa.

Seuraavana aamuna 31. tammikuuta kello 9.00 Suomen aikaa isoisä oli Mannerheimin luona. Arkkua alettiin siirtää autoon kello 9.45. Isoisä kirjoitti: *Maamme-laulun vienosti kuullaessa sivussa olevasta kirkosta, uruilla hitaasti soitettuna. Kunniaavartio kantoi kirstun, Mannerheimin tytär, ministeri ja me perässä.* Mukana olivat myös kenraali **Louis de Montmollin** (Sveitsin armeijan korkein edustaja), Sveitsin protokollapäälliköt, adjutantti Lindeman sekä kantonin edustajat. Sveitsiläinen alipuseerikoulu oli järjestä-

”Ilmoitamme suorittaneemme valtioneuvoston määräyksen tuoda Suomen Marsalkka kotiin.”

nyt kunniaukujan.

Mannerheimin arkku kuljetettiin seremoniaalisesti Lausanneen sairaalasta Geneven lentokentälle. Liikkeelle lähdettiin noin kello 10. Ruumisauton perässä ajoi ministeri Sventon auto, jossa oli marsalkan tytär, **Sophie Mannerheim**. Sen perässä ajoivat suomalaiset Montmollinin autossa. Isoisä

kirjasi: *Kansaa katuvierillä ja pitkin Geneven järven rantaa, paljastivat päänsä pitkin matkaa, kadun tekijät ym. Kaikki meni kauniisti.*

Isoisä jatkoi kuvausta: *Mp. eskortti [moottoripyörä-saattue] vaihtui kantonien rajalla. Kello 11.30 saapuminen Geneven lentokentälle (Marsalkan auto ajoi liian nopeasti koneelle), jossa yhdessä sveitsiläisten kanssa nostimme kirstun koneeseen sen henkilöstön ottaessa koneessa vastaan. Luovutus meille oli tapahnut.*

Esitin kenraali Montmollinille Ylipäällikön, Puolustusvoimien komentajan ja Puolustusvoimain puolesta kiitokset, pyytään häntä välittämään kiitoksen kaikille Sveitsin puolustusvoimiin kuuluville, jotka vähänkään ovat osallistuneet Suomen Marsalkan viimeiseen matkaan Sveitsistä Suomeen. Montmollin kiitti. Sanoi mielellään tehneensä nämä kunnianosoitukset. Marsalkka oli pidetty, hän sanoi, ja toivotti menestystä puolustusvoimillemme. Ministeri Sventon kiitti Sveitsin valtiovallan ja kantonin edustajia.

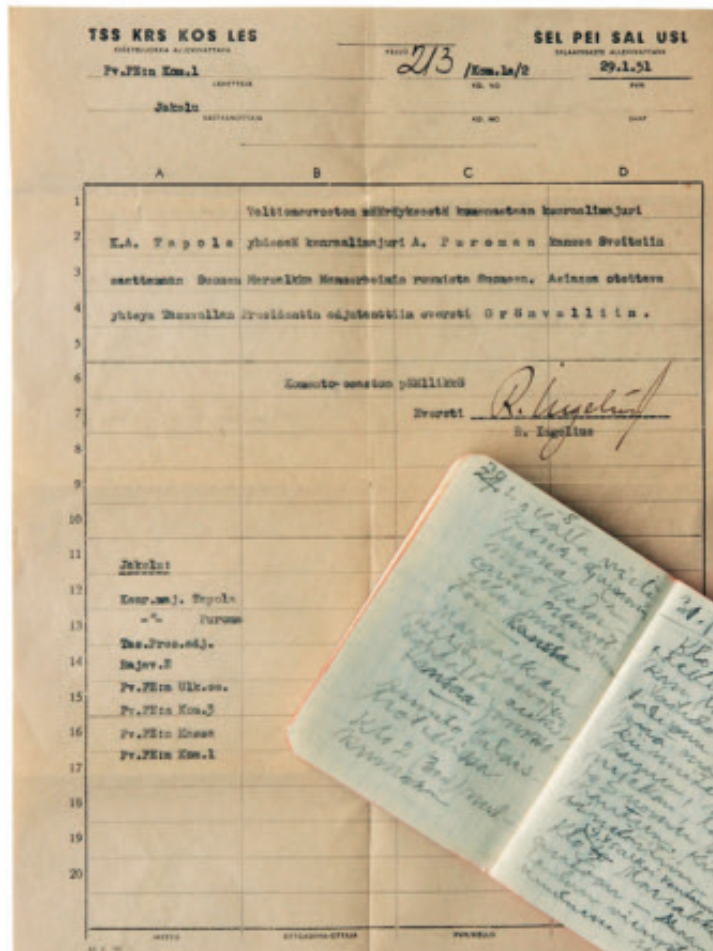
Everstiluutnantti **Gubert von Salis** (professori sekä armeijan everstiluutnantti, puheenjohtajana Suomen ystävät Sveitsissä -seurassa) toi vielä seppeleen marsalkan arkulle. *Hyvästeltiin, ja kone nousi täsmälleen kello 12.00 läpi pilvien, ja auringossa lennettiin edelleen.*

Välilasku Malmössä

Paluumatkalla Mannerheimin arkku kuljettanut lentokone teki välilaskun Ruotsissa Malmöhön, jonne saavuttiin kello 16.50. Siellä suoritettiin uudet seremoniat. Bulltoftan lentokentällä oli suuri sotilaskunniaavartio ja vastassa olivat Ruotsin valtion ja armeijan edustajat, Suomen ystäviä sekä marsalkan käly, vapaaherratar **Elsie Mannerheim**. Lentohalliin oli järjestetty kappeli kukkineen, kynttilöineen ja laakeripuineen.

Koko talviyön Ruotsin armeijan upseerit ja suomalaiset sotilasaattajat kukin vuorollaan pitivät vartiota marsalkan arkun ääressä. Suomalaiset saattajat olivat jakaneet keskenään vartiovuorot, jo-

■ **Kirje, jolla K. A. Tapola ja A. A. Puroma määrättiin saattamaan Mannerheim Suomeen. K. A. Tapolan muistikirja matkasta.**

■ **Mannerheimin adjutantti everstiluutnantti C. O. Lindeman (vas.), kenraalimajurit K. A. Tapola ja A. A. Puroma sekä Suomen Sveitsin -lähettiläs Reinhold Sventon Lausanneen sairaalan kappelissa 31. tammikuuta 1951.**

■ **Välilasku Malmöhön 31. tammikuuta 1951.**

kaisella oli kaksi kertaa kahden ja puolen tunnin vuoro. Isoisän vuorot olivat kello 17.30–20.00 ja 1.00–3.30. Hän kirjoitti muistikirjaansa: *Vähän kuin Suomen Marsalkan kanssa kenttävartiossa.*

Ruotsista matka jatkui helmikuun ensimmäisen päivän aamuna ja isoisä kirjoitti: *Lähtö rullaamaan kello 9.30, ilmassa 9.45, lumisadetta, pilvien yläpuolella heikkoa auringon kajastusta. Saatto yksinkertaisen kaunis, Porilaisten marssi.*

Lausuin kiitokset kenraali Åker-hjelmille pyytäen välittämään kaikille, jotka olivat avustaneet Suomen Marsalkan viimeisellä kotimatalla Malmössä yöpyessä. Suomen Mar-

salkka oli aina tarkka, että pienimpiä juuri ei unohdeta kun he hoitavat asiansa hyvin. Nyt kaikki oli kaunista ja hyvin – myös yö.

Matka jatkui: *kello 10.20 vähän jännitystä Helsingin sään suhteen. Kello 11.00 pilvirajalla, saaristo esiin, aurinkoa. Kello 12.13 Suomessa, joskin ilmassa (rajan ylitys). Kello 13.45 laskuajan (14.00) odottelua kierrellen pilvikaton yläpuolella auringossa.*

Muistikirjaansa isoisä kirjoitti myös omista tunnelmistaan matkansa ja tehtävänsä suhteen. Hän tunsu tyydytystä, sillä *voimme todistaa kansalaisillemme, että Suomen Marsalkka on nyt todella kotona. Ja: Suokoon Kaitselmus, että voimme hoitaa, säilyttää ja suojaa*

ta Suomen Marsalkkaa miestensä keskellä ison ristin juurella.

Kotimaassa

Vastaanotto Douglas DC-3:n laskeutuessa Malmin kentälle oli juhlallinen. *Uusi Suomi* -lehden (2.2.1951) artikkelissa kerrottiin, että vastassa »seisoi katse oikeaan käännettynä Maasotakoulun kadettien muodostama kunniakomppania. Siitä hieman eteenpäin, soittokunnan oikealla puolella, olivat kenraalit ja heitä vastapäätä, havutien vasemmalla puolella, viralliset edustajat. Viimeksi mainittujen joukossa olivat Suomen Marsalkan sukulaiset (...) Niin ikään nähtiin vastaanottajien joukossa Suomen hallituksen ja eduskunnan jäseniä, ulkovaltojen edustajia ja Helsingin kaupungin viranomaisia.»

Seurasi juhlallisuuksia sekä arkun siirtäminen lentokoneesta autoon. Kahdeksan kenraalia kantoi arkun *Narvan marssin* tahdissa autoon. Arkun jäljessä kuljivat ensimmäisinä Suomen marsalkan sukulaiset, sitten saattajat sekä seuraavina eduskunnan puhemies **K. A. Fagerholm**, pääministeri **Urho Kekkonen** ja muut viralliset edustajat. Arkkua autoon siirrettäessä soittokunta soitti **Klemetin** säveltämän *Suomen armeijan surumarssin* ja isoisä sanoi: *»Ilmoitamme suorittaneemme valtioneuvoston määräyksen tuoda Suomen Marsalkka kotiin.» SK*

Päivi Tapola on helsinkiläinen kirjailija, jonka viimeisin teos on Ajan paino – Jalkaväenkenraali K. A. Tapolan elämä (Tammi, 2004).